

HET INDISCH NIEUWS

N.V.
„HET INDISCHE NIEUWS”
Directeur: G. de Pree
Hoofdredacteur:
L. F. Tijnstra

Bureau Red. en Admin.:
Vondelstraat 125
Tel. 391429 - Giro 85369
's-GRAVENHAGE
Abonnementsprijs:
p. kw. f 4.—, p. Nr. f 0.35

Geïllustreerd Weekblad uitsluitend gewijd aan de Overzeesche Gebiedsdeelen

Voor advertenties wende men zich uitsluitend tot het Bureau Bouwmeester en v. Leeuwen, Heerengracht 60, Amsterdam.

Echo's uit de

Amsterdamsche Markthallen

Het valt niet te verwonderen, dat het „Indische probleem” door de Nederlandse communisten met beide handen werd aangevat om het te misbruiken voor de politieke verheerlijking van hun eigen standje. Voor demagogen van dit soort een kluit om van te smullen! Van alles is er bij te halen: de strijd van uitgezogen volkeren in slavernij die naar vrijheid hunkeren, het recht op vrijheid, de rijke koloniale couponnetjesknippers en dito oliemagnaten en meer van dit fraais. Kortom, al datgene wat vóór den oorlog in dezen hoek óók al werd gehoord. Een nieuw geluid is het dus allerminst en in zoverre is het er een bewijs van, dat de mentaliteit van deze groepen geen wijziging heeft ondergaan, laat staan een vernieuwing. De groote samenkomst in de Amsterdamsche markthallen door de „Vereeniging Indonesië” belegd op Zaterdagavond 2 dezer, bracht er een bevestiging van. Het was een communistenbijeenkomst in optima forma, volgens het oude recept. Zoo hebben wij er vóór den oorlog zoovele meegemaakt; werk als dit ligt nu eenmaal deze sloopers van den Staat. Nu staan de zaken echter wel eenigszins anders. De belangen van het Koninkrijk, het wel en wee van miljoenen inheemschen, die niet aan den chaos die de Japansch-nationalistische profiteurs en avonturiers willen scheppen, mogen worden overgeleverd, eischen reactie, — pardon, wij mochten eens voor „reactionnaires” worden aangezien! —, eischen: oppositie tegen een propaganda-methode welke in haar leugenachtigheid voor die van wijlen Goebbels niet onderdoet. Er was trouwens meer op deze markthallenbijeenkomst dat aan den dictatorialen staat deed denken, aan Hitlerbijeenkomsten, waarop iedere redevoering na vier of vijf zinnen van den spreker, — fijn uitgerekende knaleffectzinnen! —, door een donderend applaus werd onderbroken. De rede van den heer Van Heuven Goedhart, den hoofdredacteur van „Het Parool”, — iemand die graag vertoef in dit gezelschap van luidruchtige sloopers van den Staat —, mocht zich in

het bijzonder verheugen in de ontvangst van dergelijke min of meer hysterische Hitler-applausjes.

De „marktschreeuwers” heeft „Het Dagblad” de heeren sprekers op dien Zaterdagavond in de hoofdstedelijke markthallen genoemd. Inderdaad, zij stonden op geen hooger peil. Uitsluitend geleid door politieke drijven van verdachte origine, werd elk gevoel van menselijkheid, werd elk sentiment van menselijke waardigheid geweerd. Over de ontzettende ellende, door bruine en blanke mannen, vrouwen en kinderen geleden, over de moorden op weerloozen begaan, over de honderden slachtoffers, die gedood of wreedaardig verminkt werden, geen woord, dat van eenig begrip of medeleven getuigde.

Deze verpolitiekte sloopers van den Staat verlangen slechts hun demagogische lusten te kunnen botvieren. Dat hebben zij dan ook dien Zaterdagavond in de Amsterdamsche markthallen rijkelijk gedaan. Dat zij, indien ooit hun politiek, wat de Hemel verhoëdde, zou worden doorgevoerd, daarmede eenige tientallen miljoenen menschen aan den chaos, aan den hongersnood en aan de verwildering zouden prijsgeven, dat telt blijkbaar voor deze politieke leuzenmakers niet.

Laten wij de zaak toch vooral duidelijk stellen. De „Indonesische republiek” werd tijdens de Japansche bezetting geboren en Soekarno heeft zich gedragen als een collaborateur van de allereerste orde. Sjahrir is de naaste medewerker van Soekarno, en het bloed van duizenden landgenooten die door de Japanners in den dood werden gedreven, kleeft dus nu ook aan zijn handen, al heeft hij ook altijd een anti-Japansche houding aangenomen. De Japanners hebben de Soekarnisten rijkelijk van wapens voorzien en hebben tijdig voor een goede militaire uitrusting en opleiding gezorgd. Zij zijn de handlangers van onze Japansche vijanden geworden, tegen wie de oorlog, helaas, moet worden voortgezet, gevolg van de fouten door

onze bondgenooten gemaakt. Soekarno en de zijnen blijken middelmatige figuren te zijn, die als regeerders den toestand niet kunnen beheerschen. Zij hebben aan de goede, kundige Nationalisten, die dit wèl zouden kunnen, de gelegenheid ont-nomen zich te laten gelden. Het recht eischt, dat ook deze Nationalisten zich kunnen uitspreken over de waarachtige belangen van de Indische volkeren in de allernaaste toekomst. Dr. Van Mook heeft nooit één poging in deze richting gedaan en het eerste wat Sir Archibald Clark Kerr deed na aankomst op Java was een informeel onderhoud met Sjahrir! Er heerscht een politieke verblindheid welke kort en goed verbijsterend is. Bij dit alles moet men goed bedenken, dat evenzeer ontelbare goedwillende inheemsche en andere bevolkingsgroepen aan de golf van terrorisme op Java zijn overgeleverd.

Herinnert men zich wat mr. Mas Slamet kort geleden in een „open brief” aan de Koningin heeft geschreven? „Het is bedroevend, — zoo schreef hij o.m. —, passief te moeten toezien, hoe maanden na de overwinning van de democratie de medeplichtigen aan het Japansche militarisme hun rampzalige activiteit kunnen voortzetten”.

Wij weten hier te lande nu eindelijk uit tal van brieven en uit gesprekken met slachtoffers van de Japansche methoden, hoe ontzettend er geleden is tijdens de Japansche bezetting. Wij weten ook hoe de extremisten na de capitulatie de Japansche wreedheden in nog geraffineerder vorm en bestialiteit hebben voortgezet.

In de Amsterdamsche markthallen werd geen woord van protest tegen dit alles vernomen. Hoe zou men dit trouwens hebben kunnen doen, waar men de leiders van dit soort „nationalisme” als kampioenen voor de vrijheid(!) verheerlijkt?

Wanneer hij het ooit te hooren krijgt, dan weten wij, dat één zich half dood zal lachen om deze bijeenkomst in de Amsterdamsche markthallen en zich vergenoegd in de handen zal wrijven.

Dat is de Jap!

„Dropvlucht” naar Malang

Nederland weet thans even goed als wij, dat in Midden- en Oost Java duizenden Europeanen en Indo-Europeanen in de macht der Indonesiërs zijn. De T. K.R. heeft beloofd deze mensen te zullen uitleveren en Batavia treft reeds voorbereidingen voor hun ontvangst.

Om degenen, die onder twijfelachtige omstandigheden in Malang verblijven, een blijk van ons medeleven te bieden, werd door het Nederlandsche Roode Kruis in Indië een „drop-vlucht” georganiseerd. Deze organisatie verzekerde zich van de medewerking der speciale „drop-service” van de R.A.F.

De groote moeilijkheid was contact te krijgen met de Indonesische leiders in Malang, die moesten garanderen, dat het vliegtuig niet beschoten zou worden en de uitgeworpen goederen in goede handen kwamen.

Dr. Kwa, geneesheer-directeur van het grootste Chineesche hospitaal te Batavia bracht dit contact tot stand. Hij kreeg de belofte, dat een bepaald veld duidelijk gemerkt zou zijn en de goederen gegarandeerd afgeleverd zouden worden aan noodlijdende Europeanen.

Het Nederlandsch-Indische Roode Kruis gaf ons de beschikking over 400 voedselpakketten en de Rapwi voorzag ons van 750 kilo medicamenten. Aan onze mannelijke hulpkracht Bob van Langen (team 7) werd opgedragen voor het inpakken, inladen en vervoeren van deze voorraden te zorgen. Dit soort werk is een kolfje naar Van Langen's hand en hij kweet zich met groote animo en voortvarendheid van de opgedragen taak, zooals nevenstaande foto's aangeven.

Prompt op tijd werd de heele bezending afgeleverd op het vliegveld Kemajoran Zondag 30 December. Om half acht koos de Dakota het luchtruim. Dr. Kwa en zijn echtgenoot maakten de vlucht mee, die als proefvlucht bedoeld was en zou uitwijzen of meerdere „drop-vluchten” gemaakt konden worden, om onze noodlijdende landgenooten te helpen. Hoewel het aangeduide veld niet op de afgesproken wijze gemerkt was, werden de parachutes toch neergelaten en kwamen alle keurig binnen de beperkte grenzen terecht. Reeds om 3 uur 's middags was de Dakota veilig te Batavia terug.

Wel dankte Dr. Kwa het Nederlandsche Roode Kruis in Indië, „voor de hulp aan zijn — Chineesche — landgenooten verleend”. Het was een complicatie op zichzelf, want wij hadden nooit anders bedoeld en steeds nadrukkelijk naar voren gebracht, dat de voorraden bestemd waren voor Europeanen. Het heeft inmiddels weinig zin op dit meeningsverschil door Dr. Kwa als een volkomen misverstand gekwalificeerd, diep in te gaan. Wat ons voornamelijk interesseert is de vraag, of de Indonesische leiders hebben kunnen voorkomen, dat de voorraden in handen vielen van rampokkende Indonesiërs. Dit is bij een vroegere proefvlucht het geval geweest en het was juist een der punten van overeenstemming tusschen de verantwoordelijke leiders en Dr. Kwa, dat zulks bij deze tweede proefvlucht niet mogelijk zou zijn. Een eindrapport is echter nog niet in ons bezit.

Lx.

De voorraad pakketten.

Het inpakken.

HET INLADEN DER PAKKETTEN.

OP WEG NAAR HET VLEGVELD.

Wij hebben eindelijk Jeeps!

Het is treurig geweest, zoals de volle expansie van ons Nederlandsche Roode Kruiswerk in Indië werd geremd door gebrek aan transport. We beschikten op Java een paar maanden lang over slechts één gesloten Ford, die diende voor het vervoer van den kolonel zoowel als voor het vervoer van supplies, medisch instrumentarium enz. Bovendien was de Ford bezeten van Amerikaansche stakingskoorts en toonde de wagen zich sterk voor een 10-urige werkweek en langdurige rust bij den reparateur.

Bijzonder de bloedtransfusiedienst was in de ontplooiing van zijn bedrijf zeer gehandicapt door het volledig gemis aan transport.

Als een ware Sinterklaasverrassing kregen wij 5 December plotseling gelegenheid den heer Van de Wall Bake met een missie naar Morotai te zenden: daar was materiaal te over en wij hoopten een deel ervan te kunnen claimen. Wat werd er gedruimd voor zijn succes! en zie: veel eerder dan we hadden durven hopen kwam het telegram, dat den aankoop meldde van 18 jeeps en 9 trucks en dat deze kostbare lading zich reeds aan boord bevond van de *Japara* en de *Alcinous*.

Nu moest alles in het werk worden gesteld, om van die lading ons deel te krijgen. Immers, — om de zaak summier te stellen — het departement van Verkeer en Waterstaat heeft alle rijdend automateriaal in een „pool” bijeen (de M.T. D.—Motor Transport Dienst) en beslist, wie daarvan zijn deel krijgt.

Kolonel Dr. Doorenbos stelde zich in verbinding met Kolonel Warners, hoofd van vorengenoemd departement, en legde hem onze problemen voor. Bij de besprekingen legde Dr. Doorenbos het zwaartepunt van onze aanvraag op een verzoek van den Militairen Geneeskundigen Dienst, om in tijd van nood den bloedtransfusiedienst voor het leger te doen verzorgen door denzelfden dienst van het Nederlandsche Roode Kruis. Het resultaat der besprekingen was bevredigend: ons werden 2 jeeps en 2 trucks toegewezen! Gezien de belangstelling voor rijdend materiaal, die bij alle organisaties leeft, besloten wij te zorgen zelf bij de aankomst der *Japara* aanwezig te zijn en het ons toekomend deel veiligheidshalve zelf af te halen.

De heer Stokmans charterde enkele vrijwilligers van het Rubberfonds en reed 22 December met deze jongelui Priokwaarts. Nog dienzelfden dag rolden zij triomfantelijk den veroverden buit het erf op van ons secretariaat. De papieren werden in orde gemaakt bij de M. T. D. en het eigendomsrecht vlug op de wagens geschilderd. De heeren Stokmans en Dr. Hoorweg glunderen u toe: wij hebben onze jeeps!

Eén werd er ter beschikking gesteld van ons secretariaat, één ging — met beide trucks — naar den bloedtransfusiedienst. De heeren Oelmeijer en Stokmans hebben een jeep naar hun hart: hij ramelt, hij ronkt als een vliegtuigmotor, hij neemt alle hindernissen. En heeft de mogelijkheid geopend nog meer werk te verzetten ten dienste van ons Nederlandsche Roode Kruis.

Lx.

Nog een beeld van de behuizing in het Makassarkamp te Batavia.

Dr. Hoorweg glundert: de bloedtransfusiedienst kan eindelijk een beetje beter uit de voeten! De dienst heeft nu een eigen jeep.

Ook Kapt. Stokmans is tevreden: de buitendienst kan vlugger zijn vele werk verzetten.

HET VERTREK VAN EEN „ROODE KRUIS TEAM” NAAR INDIE.

Journalistieke en andere herinneringen

door Boekitangin

Loedmilla en de Sultan. II (slot).

De voorstelling — piano- en viool-muziek, zang en dans — zou 's middags plaats hebben in de groote vestibule of voorzaal van het paleis. Maar in den morgen ging ik er vast heen om pools-hoogte te nemen. Loedmilla, zeer tegen haar gewoonte vroeg op, vergezelde me. Ze droeg haar beste wandeltoilet van Paquin. We werden ontvangen door twee inheemsche heeren, de een in een eenvoudige witte toetoe, de ander, een bejaard man met een streng gezicht, in een donkere sarong met een wit buis, een witte fez op het hoofd. Na het wisselen van enkele beleefdheidsfrases, half in 't Engelsch, half in 't Maleisch, namen ze niet de minste notitie meer van Loedmilla, die hen van haar kant even monsterde en geen pogingen deed om de aandacht te trekken. Ze drentelde wat rond en keek om zich heen, alsof ze iemand verwachtte. Intusschen improviseerde ik een kleedkamer van een paar Chineesche schermen, die op bevel van den man met de fez waren gebracht, en richtte een tooneelruimte in tusschen twee rijen pilaren van de zaal. Aan den eenen kant stond de piano, en daartegenover kwamen de zetels voor den sultan, zijn Europeesche gasten en de hof-dignitarissen. Wat achteraf stonden de stoelen voor de vrouwelijke leden van de hofhouding, die met haar kroost de matinee zouden bijwonen. Met behulp van palmen en schermen werd zoo in de groote zaal met den marmeren vloer een kleinere tooneelzaal gevormd, waarbij de beide inheemsche heeren waardevolle aanwijzingen gaven. Blijkbaar hadden ze zoo'n geval meer dan eens bij de hand gehad. Nadat we nog een zeer zakelijk gesprek hadden gevoerd, over den duur van de voorstelling en het aantal nummers, namen ze met een kort hoofdknikje afscheid en ging ik Loedmilla opzoeken, die naar de voorgalerij was gelopen, omdat het gesprek haar niet interesseerde.

— Now why didn't he appear, this sultan of yours?, vroeg ze toen we het paleis verlieten.

— De sultan?... Maar daar heb je net mee gesproken.

— What?!... Ze bleef staan als was ze verstand. Why didn't you tell me?

— Nou, ik dacht dat je dat wel begrepen zou hebben, zei ik volkomen in strijd met de waarheid. Die ouwe heer met de fez, dat was 'm.

— This man with the baker's cap?... The sultan?...

Haar gezicht vertrok. Een oogenblik dacht ik waarachtig dat ze zou gaan huilen. En ik zou het begrepen hebben. Want het was een illusie die daar wreed verstoord was. Toen proestte ze het opeens uit van het lachen. Ik lachte mee. Het was ook eigenlijk om te gieren. Alles had ze in den strijd willen werpen, de gevaarlijke Slavische charme — en daar had ze een behoorlijke portie van — zou gesecondeerd worden door de vijfde Parijsche chic van Paquin, en nu bleek dat de strijd al verloren was

nog voordat hij was begonnen! Geen twee maal had hij naar haar gekeken, de sultan, naar haar, Loedmilla, die bekend was in de Parijsche salons, en in Cairo gedanst had voor het Egyptische hof...

Loedmilla was een goed verliezer en accepteerde de nederlaag. En dit te gemakkelijker, omdat ik haar enkele staaltjes vertelde van de nuchtere, glasharde zakelijkheid van een vorst, die bekend stond als een van de beste business-men van de Oostkust. Maar toch nam ze op haar manier revanche. Want toen ze dien middag aan het slot van de voorstelling optrad in de Polowetser dansen uit de Prins Igor, schiep ze er behagen in haar wervelende sprongen vlak voor den sultan uit te voeren, en zoo vervaarlijk zwaaide ze haar Tartaarsche zwaard, bij elke opstuwung van de muziek wild op hem af stuivend, alsof ze hem op slag wilde onthoofden, en zoo woest fonkelden daarbij haar oogen, dat de groote heer telkens heel voorzichtig een eindje

De waterleiding werkt weer.

achteruit schoof, en er even vele malen een langgerekt w-a-a-h weerklonk uit de rijen der ontzette haremdames. Het verwonderde me dan ook niet dat de kroonprins, toen hij aan de kleedkamer kwam kloppen, bij wijze van toegift geen dans verzocht, maar een viool-solo...

Enkele uren later reden we in twee auto's van den sultan naar Medan, nagevuurd door een troepje vroolijke bengels, allen prinses van den bloede, en door een jongen Europeaan, die de voorstelling blijkbaar ook bijgewoond had en met wien Loedmilla voor het vertrek een

kort doch levendig gesprek gevoerd had. In den auto zag ik de ze een nieuwe gouden armband droeg. Ik keek haar vragend aan.

— This is a present, zei ze onschuldig, because I sprained my ankle.

— Je enkel verstuikt?... Maar daar heb ik niets van gemerkt, zei ik verbaasd.

Ze lachte.

— You never remark anything... But this young man knew because I told him. So he gave me this bracelet and asked me to marry him.

Een armband en een huwelijksaanzoek, en dat in minder dan één middag. Het leek wel een record, zelfs voor Loedmilla. Maar snel en briljant werk was altijd haar specialiteit.

Terug in Batavia werd het ensemble ontbonden en zette Loedmilla alleen haar meteorachtige carrière voort. Ik zag haar nog wel eens een enkelen keer, vaak in gezelschap van een jongen Duitscher met een Engelschen naam, die kennelijk geheel gevangen was in den ban der Slavische charme. Hij heette Lyons, was administrateur van de onderneming Argasari ergens in de Preanger, en deed zijn best om op ieder een goeden indruk te maken. Hij was ook aanwezig toen Loedmilla, verzadigd van Indische triomfen, in Priok de boot nam naar Marseille. Ze ging toch niet zoo zorgeloos weg als ze gekomen was, voor één keer leek ze een tikje bang voor de toekomst, alleen...

— Jack, zei ze opeens, you come with me, you'll be my manager. From Paris we'll go to America, Canada...

Maar ik was van de kunst weer in de journalistiek gegaan, en niet van plan om nogmaals te veranderen, zoodat ik op de kade achter bleef toen de Gelria de haven uit stoomde.

Vele jaren later heb ik Loedmilla nog eens ontmoet te Parijs, die groote pleisterplaats voor alle Russische emigranten. Toen ik de laatste maal van haar hoorde, was ze directrice van een schoonheidsinstituut in New York. En ook haar Duitsche aanbieder met den Engelschen naam heeft zoowaar mijn pad nog eens gekruist. Dat was in 1941, toen ik, als observateur, de persconferenties van de Moffen in het oude Paleis aan den Kneuterdijk bijwoonde. Ik raakte daar aan den praat met iemand die ik voor een Hollander versleet, maar die een Duitscher bleek te zijn, oud-employé van een thee-onderneming in de Preanger.

— Dan hebt U zeker ook Lyons van Argasari gekend?, vroeg ik.

— Lyons? Ja, die zit hier.

— Hier in Den Haag?

— Hier in de zaal tegenover u...

Tegenover me zat, sinds eenige dagen, de nieuwe marine-censor in wiens naam en doening ik geen belang had gesteld. Maar toen ik hem eens goed aankeek, ja waarachtig, toen herkende ik hem, Herr Lyons, nu niet langer administrateur van een Indische onderneming, maar Kapitan-leutnant van de Kriegsmarine, en censor van de Nederlandsche pers. Hij heeft me niet herkend, want we waren beiden twintig jaar ouder geworden, en ik heb hem niet wijzer gemaakt.

Hopenlijk zit hij nu weer in zijn Helmat... achter het prikkeldraad.

Bezoek aan Milne Bay

Hebt u misschien een „echte" kaart van Nieuw-Guinea bij de hand? Niet een uit uw schooljaren, want daar staat alleen de Nederlandsche helft op, mooi afgesneden langs een rechte lijn, behalve dien kronkel in het midden, langs de Fly River. Nee, Nieuw Guinea compleet; dan ziet u dat in het uiterste oosten dit machtige eiland, dat van punt tot punt omstreeks 2500 km. beslaat, uitloopt in een smal, gespleten staartje. Die spleet heet Milne Bay en was tijdens den oorlog vermaard als Amerikaansche marinebasis en uitgangspunt der aanvallen op de rest van het eiland.

In den „goeden" tijd herbergde de basis Gamadodo een 40.000 man, grootendeels troepen op doorreis. Thans liggen de uitgestrekte complexen onder de klappers aan weerskanten van de baai verlaten en de laatste Amerikanen maken zich voor vertrek gereed.

Wie per landvliegtuig aankomt, krijgt een mooi overzicht, want de door de Australiërs beheerde strip ligt ten noorden van de baai, het Amerikaansche kamp te zuiden. Eerst brengt een truck de reizigers langs allerlei kampementen in een kwartier naar den oever, waar een keurige motorboot met de stars and stripes aan den achtersteven de bezoekers overneemt. Nu gaat het de met heuvels en bergen omzoomde baai over, om een paar koraaleilandjes heen, die uit de lucht gezien wel turkooizen lijken, bruin dooraderde edelstenen in schakeeringen van het teerste groen tot diepblauw, soms met een wit brandingkraagje.

Ondanks het stevige tempo duurt de reis een half uur. Onmiddellijk aan het water ligt het kamp, maar helaas, haaien dus zwemverbod. Verwonderd vraag je je af, waarom de Amerikanen, die aan alles hebben gedacht, niet met stalen vlechtwerk een zwemgelegenheid hebben afgeschoten.

De ontvangst is voortreffelijk: de eenige Nederlander ter plaatse neemt de honneurs waar, wijst met muskietengaas afgeschermd slaapbarakken aan, waar echte bedden staan, met lakens! Ook voor den inwendigen mensch wordt goed gezorgd, ieder krijgt zijn droogje en zijn natje. Het kampwinkeltje heeft tabak, chocolade en sigaretten — tien pakjes voor een halven dollar! — zijn begeerenswaardige artikelen voor ex-geïnterneerden, van wie er verscheidenen

's avonds voor het eerst na vier jaar een film zien.

Langs de baai slingert een steeds smalleren weg naar de punt van het schiereiland. Hoewel de 750 Amerikanen, die nu de bezetting van Milne Bay uitmaken, over enkele maanden naar huis hopen te gaan, is hier toch nog een z.g. Tournapull bezig met wegverbetering. Zoo'n Tournapull is een machtig gevaarte van een meter of tien lengte, dat zich volschuift met aarde of steenen, daarna gesloten wordt en rijdt naar de plaats van bestemming, waar de schuif opengaat, de achterwand naar voren wordt getrokken en de inhoud naar buiten wordt gedrukt. Voor vervoer over kleine afstanden wordt voor de aandrijving een trekker op rupsbanden gebruikt; moet het materiaal verder weg worden gebracht, dan neemt men een Tournapull met eigen trekker, die slechts op twee wielen staat, met luchtbanden van meer dan manshoogte en dikker dan u en ik.

Nog niet zoo lang geleden wemelde het hier van deze en dergelijke kolossen. Er waren er, die den rotsbodem loshakten, z.g. rooters of rippers, er werkten natuurlijk ook bulldozers, graders effenden de wegen en machtige rijdende kranen — op luchtbanden — losten de goederen. Deze voortreffelijke uitrusting stelde de Amerikaansche Construction Battalions, in de wandeling Sea Bees geheeten — de beginletters CB worden immers aldus uitgesproken — in staat ergens een halven heuveltop weg te graven alleen met het doel om er een officierscassino met mooi uitzicht neer te zetten.

Verreweg de meeste van deze werktuigen staan nu opgeborgen in loodsen van denzelfden vorm als de woonbarakken, maar groóter, een gehalveerde cylinder. Deze goedangs zullen binnenkort overal in Indië prijken, want de Nederl.-Indische regering heeft ze in grooten getale overgenomen. Ze herbergen van alles: etenswaren, generatoren, rijen en rijen vrachtauto's, keurig op blokken om de banden te sparen. Ook dit hebben wij overgenomen, een deel is al verscheept, de rest volgt spoedig om gebruikt te worden bij den wederopbouw van het gehavende Indië. Zoo helpen de werktuigen, waarmee de vernielingsoorlog werd gevoerd, straks de aangerichte schade herstellen. Viator.

Van de

Redactietafel

De Stichting: „Indië in nood, geen uur te verliezen", waarvan Ir. H. van Swaay de ziel is en welke stichting in den korten tijd van haar bestaan reeds veel nuttig werk heeft verricht, heeft thans ook een „Indische Inlichtingen Dienst" georganiseerd. Er bestaat een ontstellend tekort aan goede voorlichting betreffende Indië. De uitgaven van dezen nieuwen Dienst zullen daarin zeker verbetering brengen. De eerste uitgave doet dit in feite reeds.

De bureaux van de Stichting en van den Inlichtingen Dienst zijn gevestigd Andr. Bickerweg 5, Den Haag. Men verzuime niet zich daar op te geven.

o

Van „De Voorpost", het orgaan van de afdeling Nederland van het Indo-Europeesch Verbond (secret.: Abeelstraat 48, Den Haag) is d.d. 15 Januari j.l. een „Indië-nummer" verschenen met een reeks van voortreffelijke artikelen, welke verdienen in een zoo ruim mogelijken kring gelezen te worden. Waar kritiek wordt uitgeoefend, is deze raak en gedocumenteerd. Wat vele duizenden land- en rijksgenooten op Java ondergaan, wordt duidelijk in het licht gesteld. Een nummer, dat wij in vele handen wenschen. Aan het eerste artikel in deze aflevering ontleenen wij het slot:

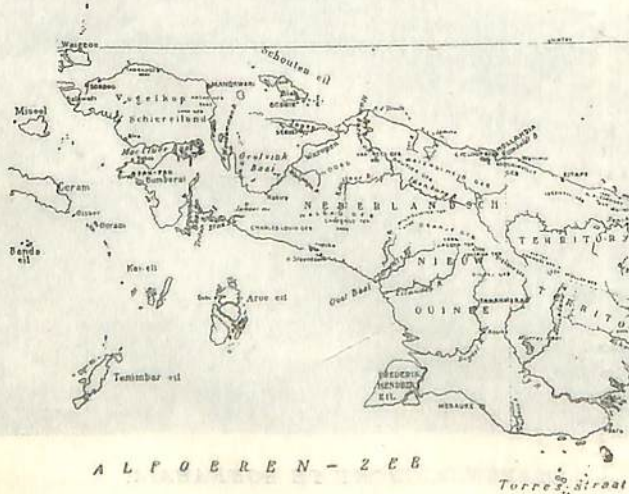
„Enorm groot lijkt ons de schuld van diegenen, die verblind door persoonlijk inzicht, doof voor goeden raad en slechts openstaande voor een vooze phraseologie, in slechts enkele maanden tijds wisten te verspelen, wat drie en een halve eeuw van stoeren Nederlandschen arbeid in Indië had weten te bereiken, tot heil in de allereerste plaats van de daar wonende autochthone bevolking, deze uitleverende aan een handvol luidruchtige „nationalisten" en... de chaos. Moge de schuldigen aan deze catastrofe niet te laat tot het inzicht geraken, dat soort over soort in Indië beteekent de grootste ongenade!"

Aan onze Lezers

*

Wij deelen hierbij mede, dat te beginnen met dit nummer de voorzijde van den omslag niet meer verwisseld zal worden.

De Directie.

DE PANTOEN

het Maleische Volksdicht

„Die Malayen, soo wel Mannen als Vrouwen zijn alle seer amoreus, ende hebben veel manieren van Refereynen, Liedekens, ende ander amoreuse rymen, waer mede zij wonder ytrechten, ende hooghmoet op draghen“, zoo liet reeds in 1596 Jan Huygen van Linschoten zich uit over den speelschen lust tot dichten en rijmen, die het Maleische volk eigen is, een oordeel, dat ongeveer een eeuw vroeger ook reeds door den Portugeeschen geschiedschrijver De Barros gedeeld werd, toen hij als de meest geliefde bezigheden der Maleiers zang- en snarespel, benevens hun „minne-jankerij“ noemde.

Het lijkt nu geen twijfel, dat met dit laatste evenals met de „Liedekens ende ander amoreuse rymen“ de Maleische dichtvorm bij uitnemendheid, de pantoen, bedoeld werd. De pantoen, die de oorspronkelijke Indonesische versvorm is, komt behalve bij de Maleiers eveneens bij eenige zuster volkeren voor, zooals de Bataks, de Javanen, de Soendanezen etc., terwijl wij hem in eenigszins gewijzigden vorm ook elders in den Archipel aantreffen. Deze dichtvorm behoort niet tot de geschreven literatuur, doch is veeleer een onder het volk levende en beoefende poëzie. Het zijn korte, vierregelige strofen, waarvan de eerste regel op den derden en de tweede regel op den vierden rijmt, terwijl doorgaans tusschen deze regels ook een inwendige rijm, een zekere assonantie, aanwezig is, die in sommige gevallen tot volledige gelijkkluidendheid kan worden. De stijl is meestal beknopt, naar onzen smaak vaak te beknopt, zoodat ook hierdoor deze dichtvorm ons niet zelden duister voorkomt. Deze korthed kan echter tevens een zeer bijzonder effect hebben. Ieder woord, iedere syllabe speelt hierdoor haar rol, zoodat deze gedichtjes dan ook meestal, wil men althans den stijl onaangestast laten, volkomen onvertaalbaar zijn. Hoewel inderdaad meermalen amoreuze onderwerpen behandelende, is het toch minder juist ze voor uitsluitend minnezangen te houden, daar ook andere zaken, die het gemoed des volks treffen, zooals weemoed, smart, rouw, spot, scherts e.d. het thema kunnen vormen. Hierdoor komen ze tegemoet aan de primaire eischen, waaraan dergelijke volksdichten ook bij andere volkeren zich houden. De interessantste en voor den Westerling meest opvallende trek, die dit soort van poëzie kenmerkt, ligt in het feit, dat er na de eerste twee regels een plotselinge wending in den zin der woorden komt, waarbij dan de uitgedrukte gedachte in de laatste twee regels vervat is. Van een logisch beteekenisverband tusschen de twee regelparen is doorgaans weinig sprake, terwijl dit niet zelden ook geheel afwezig is. Van deze laatste soort moge hier een vertaald voorbeeld volgen:

„Een djeriing-vrucht op het rekje,
Werd door een jongen, die hard weg-
[liep, meegenomen.
Eer wordt de zee om Malaka droog,
Eer wij onze beloften breken.“

Het ligt voor de hand, dat zich bij den lezer thans de vraag zal opdringen, of er tusschen de twee helften van den pantoen eigenlijk wel verband bedoeld is, of dat het slechts uit zinlozen klankklank bestaande eerste regelpaar louter terwille van maat en rijm aan den eigenlijken zin van het gedicht wordt vooropgesteld. Zonder op deze kwestie, waarin nog geen volslagen klaarheid schijnt te zijn gebracht, uitvoerig te willen ingaan, lijkt het ons niettemin wel belangwekkend, hier eenige der gestelde hypothesen in het kort te vermelden.

De opvatting, dat er geen enkel beteekenisverband bedoeld noch aanwezig is en dat het eerste regelpaar uitsluitend voor maat en rijm dient, is niet aannemelijk, hoewel verscheidene beoefenaars der Indonesische talen haar hebben gedeeld. Het meest gedediceerd heeft zich in dezen geest wel de oriëntalist Prof. Van Ophuijsen uitgelaten, die in zijn inaugurale rede (1904) opmerkte:

„Mij komt het zoeken naar eenig verband tusschen de twee deelen van een pantoen voor een hopeloos werk te wesen. Het is mogelijk, dat er pantoensen worden aangetroffen, waarbij men met kunst en vliegwerk er toe zou kunnen komen een dergelijk verband aan te nemen, doch bedoeld is het zeker niet. Honderden pantoensen zijn door mij verzameld; zonder eenig voorbehoud durf ik verklaren, dat er geen verband bestaat, althans hoeft te bestaan tusschen de beide deelen, die een couplet vormen.“ Aannemelijker klinkt ondertusschen de door twee Engelsche malaïci gegeven verklaring, waarin de conclusie wordt uitgesproken, dat er wel degelijk eenig verband aanwezig is en wel door klanksuggestie. De klank van regel één moet hierbij die van

drie suggereeren, evenals van den tweeden die van den vierden, hetgeen dan door een soort inwendige rijm, een zekere assonantie, plaats vindt. Het is hierbij dus bijvoorbeeld alsof men het Engelsche „let sleeping dogs lie“ zou willen suggereeren met „let weeping frogs cry“. De compositie van de eerste helft zou dan dus verre van onzin, integendeel juist vaak zeer moeilijk zijn. Een goed idee geeft de volgende, geheel in stijl gehouden (en daardoor noodzakelijkerwijze vrij) Engelsche vertaling van een pantoen:

„The fate of a dove is to fly,
It flies to its nest on the knoll;
The gate of true love is the eye,
The prize of its quest is the soul.“

waarvan het Maleische origineel luidt:

„Dari mana poenai melajang?
Dari paja toeroen ke padi.
Dari mana kasih sajang?
Dari mata toeroen ke hati.“

Naast dit op klanksuggestie berustende verband hechten genoemde auteurs echter ook nog veel aan verborgen beelden en vergelijkingen in het eerste regelpaar. Hierbij kan gebruik zijn gemaakt van bepaalde metaphoren, zooals oorringen voor maagddom, de granaatappel voor mooie vrouwenlippen, de bittere pompoen voor teleurstelling, kembodjabladeren (een boom, die veel op begraafplaatsen groeit) voor den dood e.d. Dit brengt voor den vreemdeling uiteraard groote moeilijkheden met zich, zoodat zonder grondige kennis der plaatselijke zeden, gebruiken, geografie, historie (maar hoe dikwijls is de historie

HAVENAANZICHT TE SOERABAIA.

van kleine gemeenschappen niet meer na te gaan), flora, fauna etc. de oudere pantoens vaak niet te begrijpen zijn.

Dr. Hooykaas formuleert dit verborgen betekenisverband in zijn werk over de Maleische literatuur als volgt:

„Veelal gaat de vermelding van een bijzonder natuurverschijnsel of een bekende gebeurtenis voorop, die als zinvolle arabesk nadenken of gevoel voor het volgende moet opwekken. Menigmaal presenteert het eerste paar een poëtische gedachte in versluierde gedaante, terwijl het tweede paar dezelfde gedachte in haar geheel ontsluit de schoonheid toont.”

Op de twee volgende voorbeelden is het boven opgemerkte vrijwel van toepassing:

„Het diepe water wordt steeds dieper,
De regen in het gebergte is nog niet
[bedaard.
Het verlangen mijns harten wordt
[steeds sterker,
't Verlangen van vroeger is nog niet
[genezen.”

„Indien het niet was wegens de sterren,
Zou de maan dan zoo hoog stijgen?
Indien het niet was wegens U,
Zou ik dan hierheen komen?”

Ook Dr. Hoesein Djajadiningrat is van oordeel, dat aan de twee eerste regels van den pantoen ten grondslag ligt de voorkeur om door klanksuggestie eerst bedektelijk te uiten, wat men niet dadelijk ononthuld wil zeggen. Dit gebruik beperkt zich niet tot deze gedichten, doch komt ook op andere gebieden voor.

Zoo bestaat bijvoorbeeld bij de Maleiers van Si Bolga het gebruik, om als huwelijksgeschenk een *belanak*-visch te geven, daar de naam van die vischsoort het woord *beranak* (= kinderen krijgen) suggereert, terwijl Javaansche waronghouders wel een takje van den *tjemara*-boom bewaren, waar deze naam de suggestie van het woord *maru* (= naderen,

nl. der klanten) inhoudt. Eén stapje verder en naast de uitsluitende klanksuggestie gaat ook de betekenis van het gesuggereerde haar invloed doen gelden, evenals bij de pantoens het eerste regel-paar niet altijd in geen enkel betekenisverband tot de twee laatste regels staat. Ook dit treft men in ander verband aan, waar in Zuid Banten voor tijger (= *maoeng*) wel het woord *mèong* (= kat, dus klank- en betekenis-suggestie) gebezigd wordt, terwijl men elders op Java 's avonds de *klabang* (= soort van giftigen duizendpoot) met *semoet abang* (= roode mier) aanduidt. De oorsprong van het gebruik door klanksuggestie iets bedektelijk te uiten, ziet Dr. Djajadiningrat in het geloof aan de magische kracht van een klank gepaard aan een zekeren schroom de dingen direct openlijk bij hun naam te noemen. De magie gelooft immers in natuurkrachten en zoekt die in het belang van den mensch te leeren kennen. Daar nu uit de kennis der magische relaties tusschen de dingen in de natuur en tusschen zichzelf en de dingen in de natuur een geheimzinnige macht kan worden geput, zal de magisch ingestelde mensch, waar deze relatie hem zeer goed uit gelijkheid of gelijknis van naam kan blijken, geneigd zijn naar naam- of woordgelijkenissen te zoeken, waarbij dan de meest verrassende vorm wel is als ze in den vorm van assoneerende verzen gesteld kunnen worden. Voor den magischen mensch staat immers veel meer dan bij ons het woord in directen samenhang met de zaak zelf en kan daarop magische werking uitoefenen. Tegen dezen achtergrond verschijnt den „onzin van twee regels” zooals Van Hoëvell het eerste regel-paar van de pantoens eens betitelde, wel in een geheel ander licht, hoewel ook hier uiteraard in den loop der tijden spel en ernst ineen zijn gevloeid. Vooral bij de pantoens van recenten datum wordt de eerste helft uit een zucht naar literaire verfraaiing wel eens opzettelijk zoo onbegrijpelijk mogelijk gemaakt, zonder dat hier echter een

diepere zin achter steekt. Tegenwoordig vindt men bij den Maleischen pantoen ook reeds veel Westerschen invloed, nabootsing van vreemde modellen, Europeesche wijzen etc. Deze verbasterde vormen ontstaan overal in het Maleische gebied, doch vooral in de groote bevolkingscentra, waar de Indonesische cultuur in nauwe aanraking komt met de Westersche samenleving. Zelfs zeer vervallen en laag bij de grondsche versjes vinden we er onder. Een voorbeeld van deze niet-Indonesische uitwassen van den pantoen, zooals die dikwijls op grammofoonplaten zijn opgenomen of door kron-tjonggezelschappen ten beste worden gegeven, moge hier nog volgen:

„Als de zon ter kim is gerezen,
Kita orang djalan djalan
(gaan wij wandelen).
Langs de groote schoone wegen,
Kita orang tjari perawan
(gaan wij op zoek naar meisjes).”

Tot slot verwijzen wij hen, die van dezen Indonesischen dichtvorm bij uitnemendheid en zijn magischen achtergrond meer willen weten, dan in het bestek van deze korte beschouwing kon worden gegeven, naar H. Overbeck, *The Malay Pantun*, in de *Journal of the Straits Branch of the Royal Asiatic Society* 1922; R. A. Dr. Hoesein Djajadiningrat, *De Magische achtergrond van den Maleischen pantoen (rede)*, Kolff, Batavia 1933 en Dr. C. Hooykaas, *Over Maleische Literatuur*, Brill, Leiden 1937 (blz. 54-64).
Br.

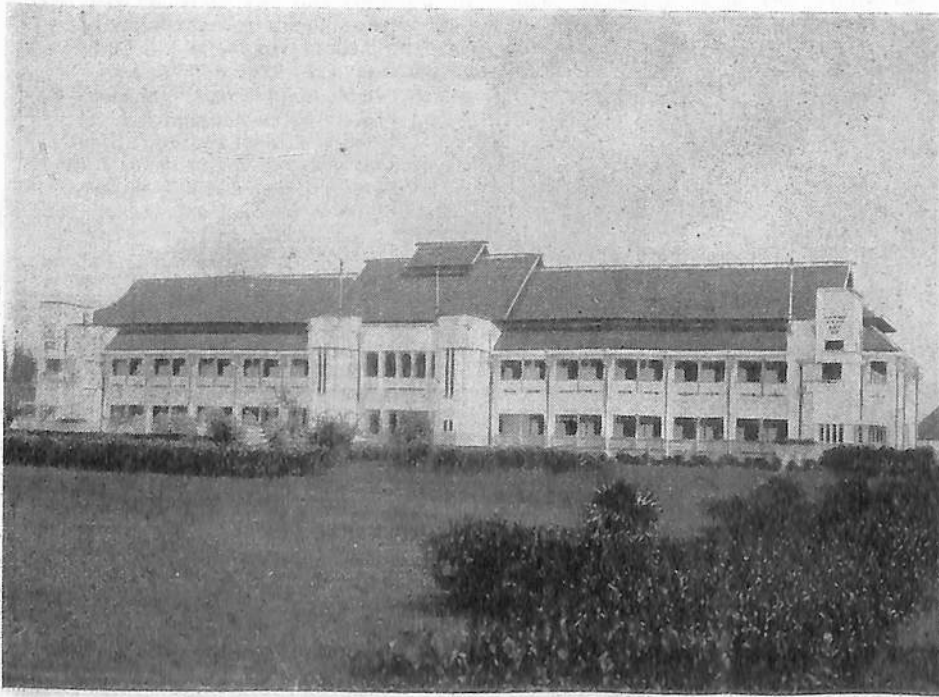
Afstanden

op Java

Wij laten hier volgen een opgave van afstanden waarop verschillende plaatsen op Java onderling van elkaar verwijderd liggen:

K.M.

Batavia—Bandoeng	175
Weltevreden—Batavia	5
Weltevreden—Buitenzorg	54
Weltevreden—Garoe	238
Cheribon—Tegal	72
Weltevreden—Soekaboemi	119
Meester Cornelis—Depok	29
Sindanglaeot—Cheribon	15
Cheribon—Madioen	392
Madioen—Magelang	20
Magelang—Semarang	75
Semarang—Solo	102
Semarang—Tjepoe	166
Semarang—Wonosobo	119
Djokja—Solo	65
Djokja—Boroboedoer	39
Magelang—Boroboedoer	16½
Soerabaia—Blitar	176
Soerabaia—Banjoewangi	307
Madioen—Soerabaia	194
Rembang—Soerabaia	194
Malang—Soerabaia	93
Modjokerto—Soerabaia	51
Pasoeroean—Soerabaia	67
Pronolingo—Soerabaia	105
Bondowon—Djember	33
Djember—Soerabaia	203
Kediri—Soerabaia	128
Batavia—Soerabaia	846
Bandoeng—Soerabaia	671
Semarang—Soerabaia	304

HET H.B.S.-GEBOUW TE SOERABAIA.

den toestand op Java

Het Bureau van den Perschef van het Ministerie van prof. Logemann geeft geregeld een „wekelijksch overzicht van den toestand in de Overzeesche Gebiedsdeelen” uit. Aan het tweede overzicht, dat werd afgesloten op 25 Januari j.l. ontleenen wij enkele nadere bijzonderheden over de gestes van „president” Soekarno, voornamelijk in verband met zijn verhuizing naar Djokja. Hij heeft daar een nieuw paleis betrokken in het Pakoealamsche. Hij zelf heeft van zijn verhuizing naar Djokja melding gemaakt in een radiorede welke over den radiozender te Solo werd omgeroepen. Soekarno zeide volgens een uittreksel uit het luisterrapport van den R.V.D. te Batavia: „Tot aan het einde mijner dagen zal ik nimmer den 17en Augustus vergeten, den dag, waarop onze nationale onafhankelijkheid geproclameerd werd. Sindsdien ontplooit het heilige rood-en-wit zich boven den Indonesischen bodem. Voorloopig zijn wij naar Djokja vertrokken, doch het rood-en-wit vergezelt ons als een kroonjuweel.”

Opmerkelijk is, dat Soekarno in het vervolg zijner rede zich de volgende woorden liet ontvallen: „Velen van ons vragen zich af, of erkenning in het buitenland belangrijk is. Kameraden, op dit oogenblik is het niet belangrijk”. Een eind verder zeide hij evenwel: „Ik heb vaak verklaard, dat wij de geheele wereld moeten laten zien, dat in Indonesië alles goed zal gaan en dat wij een stabiele regeering hebben. De geheele wereld zal zich afvragen: „Heeft Indonesië een stabiele regeering?”

Officieel werd van republikeinsche zijde bekend gemaakt, dat de verhuizing van Soekarno (en Hatta) naar Djokja geschied is „om het bestuur beter te doen vlotten en om gevolg te geven aan den wensch van het volk”. (Dezelfde bekendmaking bevatte de mededeeling van het ontslag van Mr. Amir Sarifoedin als minister van voorlichting, de benoeming van Mr. Mohamad Nazir in dezelfde functie en die van Sasjidi tot minister voor godsdienstzaken). De verhuizing geschiedde overigens „in verband met de situatie in Djakarta”. (Batavia).

Omtrent de situatie te Batavia is het dagblad „Rajat” niet te spreken. Het gevolg van de aldaar genomen maatregelen is — aldus het blad — dat er thans veiligheid bestaat, maar niet voor alle bevolkingsgroepen. De Indonesische bevolking, zoo meende „Rajat”, voelt zich buitenshuis nog steeds niet veilig, wat tengevolge heeft, dat niet alleen Indonesische autoriteiten, maar ook gewone menschen Batavia verlaten. Hetzelfde blad meldde ook, dat de studenten van de medische hoogeschool, die zich buiten Batavia bevinden, in de gelegenheid gesteld worden om hun studies te Malang voort te zetten.

Inmiddels is de toestand te Batavia verder verbeterd. Blijkens de laatste van daar ontvangen berichten kan men zeggen, dat de rust er in groote trekken is teruggekeerd. Incidenten komen nog maar sporadisch voor. De tijd van de schietpartijen en de „Wild West”-periode is voorbij. Het aanvankelijk alle teekenen van een belegerde veste dragend stadsbeeld heeft thans een opwekkender aanzien. Het leven herneemt zijn normale rechten. Het militante karakter (en daar-

mede ook het destructieve element) verdwijnt en langzaam aan herwint het constructieve en opbouwende element terrein. Waar vroeger tanks over de straten dreunden, rijden thans stoomwalsen, en inheemsche wegwerkers en Japansche krijgsvangenen werken aan het zeer noodzakelijk wegherstel. Waar vroeger machinegeweren achter barricades van zandzakken opgesteld stonden, staan nu Indonesische verkoopers, in hun pikolmandjes een overdaad toonend van pi-sangs, ramboetans, mangistans etc. Had men aanvankelijk de grootste moeite om huispersoneel te krijgen, geleidelijk aan zijn weer Indonesische werkkrachten uit de kampongs beschikbaar gekomen. De goede samenwerking tusschen de Nederlandsch-Indische en Britsche politie heeft de vrees voor het terrorisme en voor represailles van extremistische zijde doen verdwijnen.

Nooduniversiteit.

Een feit van beteekenis in het verband van den zich verbeterenden toestand was de opening van de nooduniversiteit te Batavia op 21 Januari j.l. Bij deze plechtigheid waren aanwezig: de tijdelijk vervanger van den Lr. G.G., de heer Blom, mevrouw Van Mook, Graaf van Bylandt, generaal Christison met zijn staf, Mgr. Willekens, de Britsche consul-generaal, de heer Walsh, docenten, studenten en andere belangstellenden.

Daarnaast is het verwonderlijk te zien, met hoeveel gretigheid de thans eerst mogelijk geworden gelegenheid voor medische verzorging door de inheemsche bevolking wordt aangegrepen. Zij, die uit vrees voor de terroristen het aanvankelijk niet aandurfd, zich onder behandeling van doktoren te stellen en liever met open onverzorgde wonden en zweren langs de straten zwierven, stroomden thans naar het K.P.M. hospitaal. Vijf van de zes

pasars zijn heropend. Dat alles maakt, dat Batavia herademt. Na de weken van spanning is eindelijk ontspanning ingetreden.

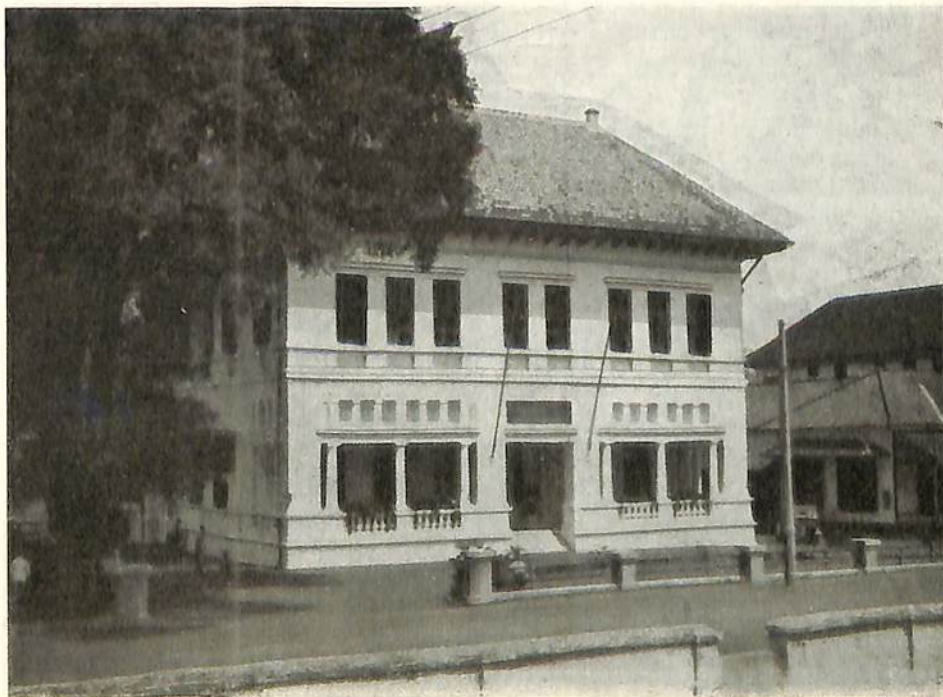
Niet alleen te Batavia zijn intusschen gunstige teekenen waar te nemen. Zelfs in Bandoeng, in welks omtrek nog vaak het gebulder van geschut gehoord wordt, zijn sporen van verbetering merkbaar. Nog steeds is het zoeken en tasten en positie verkennen, maar sinds op Britsch initiatief de T.K.R. voor de beveiliging van de omgeving is ingeschakeld, is ook hier een schuchtere poging te zien om te komen tot herstel van normale verhoudingen.

Leefden tot nog toe de Europeanen in een vrijwel volkomen afgeslotenheid, thans verschijnen weer af en toe inheemschen en bieden verschillende waren te koop aan. De toestand zal stellig verbeteren, wanneer door een krachtiger ingrijpen door de Nederlandsche, Britsche en inheemsche politie de vrees voor de extremisten radicaler wordt geëlimineerd. In het Europeesche kamp functionneert, de omstandigheden in aanmerking genomen, het onderwijs prachtig.

Te Semarang is de toestand eenigszins anders. Als gevolg van het feit, dat van medio October tot medio November opstootjes hebben plaats gehad, is een vacuum ontstaan tusschen het militair gezag en de door gevluchte inheemsche autoriteiten en de inheemsche publieke diensten onverzorgd achtergebleven inheemsche en Chineesche bevolking.

Te Soerabaja daarentegen, waar een soortgelijk vacuum ontstond, nam de Nederlandsche „Amacab” de zaak in handen en blijkbaar met beter resultaat. Door hard werken is men er in geslaagd de waterleiding, de electriciteitsvoorziening, de telefoon en den gemeente-reinigingsdienst op gang te brengen.

Overziet men den toestand op Java in zijn geheel, dan is er reden tot een opgewekter visie, besluit dit overzicht. Gebleken is, dat wanneer door herstel van orde en rust de vrees voor het terrorisme verdwijnt, door hard werken in reële samenwerking iets tot stand kan komen.

DEPARTEMENT VAN ECONOMISCHE ZAKEN TE BATAVIA.

Japansche overheersching

Direct na de capitulatie werd het normale leven in Indië volkomen gewijzigd, doordat alle Europeesche scholen gesloten werden en in de gouvernementen- en nutsbedrijven enkel de beslist onmisbaren werden aangehouden. Alle ambtenaren waren dus zonder werk en alle kinderen en jongelui zonder onderwijs, overgeleverd aan straatontspanning. Dat heeft de situatie in Indië zoo geheel anders gemaakt dan die in Nederland en alles uit zijn verband getrokken.

Het particuliere leven bleef enkele maanden vrij normaal: velen hadden 2 of meer malen het maandsalaris uitbetaald gekregen. Dat was maar goed ook, want nadat de bezitters van spaarbankboekjes tot April (dus slechts 1 maand) nog enkele kleine bedragen mochten opnemen werden nadien de spaargelden geblokkeerd. Over het algemeen was er geld genoeg en voor hen die niets of weinig bezaten waren groote hulpfondsen aanwezig uit vereenigingskassen, van de kerkelijke en sociale fondsen, uit particuliere bron, etc. De eerste maanden na de capitulatie werd er dan ook zeer veel steun verleend, vooral aan de menschen, die van de buitengewesten (bijzonder veel van Borneo) op Java beland waren.

Na een maand of drie begonnen de Japs jacht te maken op deze gelden en kwamen vele sociale werkers bij de Kempei terecht. „Het was niet noodig dat de Europeanen elkaar hielpen: Nippon zorgde voor iedereen”. Maar de kassen kregen ze niet in handen — ook in de kampen ging nog zeer langen tijd de steunverleening door. Intusschen werd door de Japs wel belasting van ons verlangd, de zgn. „Pendaftaran” à raison van f 160.— per man en f 60.— per vrouw, na betaling waarvan men zeker kon rekenen op „bescherming” van Nippon. Men zou dan niet uit zijn huis gezet worden, meubelen zouden niet weggehaald worden, men zou overal kunnen reizen, etc. Zij, die aan deze beloften geloofden of die bang waren voor represailles kochten deze pendaftaran. Velen echter deden alsof zij niets hierover gehoord hadden en besteedden het geld liever om naasten te steunen. Intusschen werd men overal uit zijn huis gezet volgens de willekeur van den Jap.

De beroepsmilitairen en militieplichtigen werden na 8 Maart 1942 direct gevangen gezet in groote concentratiekampen. Hun achtergebleven vrouwen en kinderen trokken — voor zoover zij door den Jap zelf niet uit haar huizen waren gezet — zooveel mogelijk bij vrienden in, liefst waar nog een man in huis was. Van Augustus 1942 werden ook de burgers (mannen) in kampen gezet. Aanvankelijk hadden de vrouwen nog veel contact met hen door briefjes over de kampomheining geworpen of clandestiene gesprekken aan de omheining. Soms werden echter ook bezoeken toegestaan aan de manschappen, doch dit was uitzondering.

In November/December '42 werden de

vrouwenkampen ingericht. De groote centra waren Batavia, Bandoeng, Semarang, Soerabaia en later ook Midden-Java. De opzet was aanvankelijk niet zoo gek. Om een bepaalde stadswijk werd een schutting van gevlochten riet („gedek” geheeten) gemaakt. Naar deze „beschermde wijken”, dus in huizen, werden de vrouwen en kinderen gevoerd. Zij, die al in zoo'n wijk woonden hadden het voorrecht haar bezittingen bij zich te hebben: vrouwen en kinderen afkomstig uit een andere streek waren meteen schier alles kwijt, want naar het kamp mocht men slechts mee nemen wat men zelf dragen kon.

Alle kampen kwamen onder Indoneesisch bestuur. In het begin bleven velen nog buiten de kampen, uit zucht naar avontuur, ter wille van groote zoons of mannen, die voor Nippon werkten of om anderen verborgen te houden. Families waarvan de man moest blijven werken voor den Jap kregen „gezins-interneering” (o.a. te Bandoeng en Buitenzorg).

In het begin konden wij, kampbewoners, met een pas naar de stad en leefden feitelijk genoeglijk voort in de gedachte: het is toch gauw afgelopen. Daarom „namen we ook alles sportief op”. Inheemsch personeel voor de wasch of om te koken mocht niet meer binnen komen: goed, dan deden we het zelf, best leuk zoo'n beetje te kampeeren. Maar lang duurde de pret niet. De kampen werden gesloten en de passaar waar we iederen dag versch fruit en groenten konden betrekken werd niet meer toegestaan. Vele nieuwe menschen kwamen het kamp binnen. Tenslotte telde een vrouwenkamp naast de Europeanen (totoks) ook Blando-Indo's en Indonesische vrouwen, die met een Hollander gehuwd waren.

Het principe was, dat ieder gezin één kamer kreeg toegewezen, waarbij rekening gehouden werd met de grootte van het gezin. Naarmate de stroom van nieuwgeïnterneerden aanhield werden ook garages, keukens en goedangs als „kamers” ingericht en tenslotte, bereikten de Japs over de geheele linie, door samenbrenging van verschillende kampen op een plaatsruimte, die aanvankelijk voor één kamp was ingericht, dat elke kampbewoonster aanspraak kon maken op een oppervlakte van slechts 50 cm. bij 1.50 M.!

In Maart 1943 werden de kampen onder Japansch bestuur gesteld. Als contact persoon met Nippon trad op een Europeesche, hetzij door den Jap aangewezen, hetzij door kampbewoonsters gekozen, en soms ook door zelf-verkiezing. Deze kamp-commandante werd meestentijds bijgestaan door een dagelijksch bestuur en voorts door hantyo's (blokleidsters), kumityo's (straatleidsters) en fukukumityo's (helpsters). Nippon deelde bevelen uit aan het kamphoofd in een dagelijksche bijeenkomst, tengko's genaamd, waarbij de hantyo's aanwezig waren, deze brachten op haar beurt de bevelen over aan de kumityo's, die met haar

helpsters voor de uitvoering moesten zorgdragen. Dit systeem werd in alle kampen doorgevoerd.

De kampleiding kon één van de volgende 3 standpunten innemen:

1. Nippon tegenwerken en saboteeren.
2. Nippon helpen door prompte uitvoering der orders.
3. Geven en nemen.

Waarschijnlijk is het groote vrouwenkamp „Tjihapit” te Bandoeng het eenige, dat zich van stonde af aan sterk en consequent 'op het eerste standpunt plaatste en daarom ook met eere den naam „de Rebellen van Bandoeng” mag dragen, haar door de Japs zelf gegeven. De houding der andere kampleidingen komt van zelf ter sprake bij spreking der historie van verschillende kampen.

Omdat de Japs ons zoo omzichtig de duimschroeven aanlegden hadden we niet dadelijk door, waar het heen moest. Thans is de bedoeling duidelijk zichtbaar in het register der dooden, den somberen uittocht van duizenden zwakken en zieken naar koelere streken: het blanke ras moest langzaam maar zeker worden uitgeroeid.

De volgende tactiek werd door onze „beschermers” toegepast:

1. Zware arbeid.
2. Tot het uiterste beperkt voedsel.
3. Bekrompen behuizing.
4. Gemis aan familie-contact.
5. Het scheppen van wanorde.
6. Totale verarming.

Van elk dezer punten willen wij in het kort iets zeggen.

1. Zware arbeid werd in alle kampen bevolen en was eenigszins afhankelijk van den Japanschen commandant zelf en de ligging van het kamp. Wij kennen stadskampen, gevangenis en buitenkampen. Het werk was te onderscheiden in 2 categorieën, nl. Nippon-diensten en eigen diensten. Alle Nippondiensten werden beloond met 15 c. per dag en eenige bijvoeding in den vorm van wat pap of een klein stukje „brood”. De eigen diensten werden, voor zoover de Jap ze van belang vond, op dezelfde wijze beloond. Somijds was aan het werken voor den Jap nog een andere belooning verbonden: voor een zeker bedrag aan geld mocht men levensmiddelen bestellen (vleeschwaren, suiker, koffie) als lokmiddel om ons, ondervoeden, te bewegen bepaalde werkzaamheden voor hen te verrichten. Deze waren weven, spinnen, breien en naaien van kleding voor de Japansche militairen, zakken naaien, netten knopen voor het overtrekken van helmen, schuilkelders graven. Uit den aard der zaak was men tegen deze werkzaamheden gekant, doch de honger deed velen zwichten. De eigen diensten bestonden uit:

a. **Tuinwerk**, dat zich in de stadskampen beperkte tot het omwerken van graspronden tot moestuintjes — meestal moest men na het bewerken uit het kamp verhuizen, juist als men eenig profijt van zijn met hard werken aangelegde tuintjes kon trekken.

In de buitenkampen gebeurde dit koelwerkop grooten schaal. 's Morgens en 's middags moesten we in de heete zon zwomen met emmers water en mest, patjollen en sjouwen tot we erbij neervielen. Onderling regelden we, dat de sterksten, het zwaarste werk op zich namen, ieder uur mocht men 10 minuten uitblazen, de zgn. jasumei, waarvoor de Jap op zijn fluitje blies. Na beëindiging van het werk sjokte men 4 aan 4 in lange rijen weer

het woonkamp binnen om geteld te worden. Vele vrouwen lagen 's avonds brandend van koorts op haar brits als gevolg van den heelen dag onder den „koperen ploert” te hebben gewerkt.

b. **Hygiëne-werk.** Voor den Jap niet belangrijk, voor ons wel. Het omvatte het schoonhouden van straten en wegen, het ophalen en verbranden van vuil. Voorts het schoonhouden van w.c.'s en badkamers, een uiterst onsmakelijk werkje, vooral door de vele buikziekten en haar consequenties, het leegschoppen en schoonmaken van beerputten.

c. **Bouwploeg en stratenmakerij.** Dit omvatte herstellingswerk van vergane hutten en het bouwen van nieuwe barakken, het aanleggen van een hoofdweg in het kamp.

d. **Varkensploeg.** Sommige kampen hielden er varkens op na. De hokken van deze dieren moesten met een zelf meegebracht tafelmee schoongekrabbt worden, terwijl de varkens door de vrouwen moesten worden verzorgd, gevoederd en geslacht. Het vleesch was dan meestal voor de Japs en de ingewanden voor de kampbewoonsters.

e. **Gaarkeuken.** Elk kamp had een gaarkeuken waar het eten voor het geheele kamp werd bereid. Een vuurploeg verzorgde de groote houtvuren en werkte meestal 's nachts. Het werk van kook- en schoonmaakploeg spreekt voor zich zelf.

f. **Bakkerij.** Voor zoover dit niet van buitenaf kon worden geleverd bakte het kamp zijn eigen brood.

g. **Toko of cantine.** Een of tweemaal per week sjouwde het personeel van dit bedrijf de goederen, die we van ons zuur verdiende 15 c. per dag konden kopen, het kamp binnen. De prijzen waren belachelijk hoog en er moet voor Nippon een vette winst aan gekleefd hebben.

h. **Politiedienst.** Deze bestond uit toezicht vrnl. in gaarkeuken, toko en bakkerij, een taak, die lichamelijk niet zwaar was, maar zeer veel tijd eischte en..... beheersching om eerlijk te blijven.

i. **Jeugdleiding.** Aanvankelijk kon men in de stadskampen veel tijd en moeite besteden voor de jeugd. Geschoeid op padvindersleest organiseerde men spelen voor de jeugd, bedacht verhalen en trachtte zooveel mogelijk de kinderen te behoeven voor het steeds lager wordend moreele peil, dat vooral t.a.v. het mijn en dijn zeer laag stond. Tot het laatst werden wel „kleuterschooltjes” toegestaan, die de zorgen der werkende moeders op zich namen gedurende den tijd, dat deze haar slavenwerk moesten verrichten.

j. **Medische dienst.** Elk kamp beschikte over enkele vrouwelijke dokters, die soms bijgestaan werden door een mannelijken collega. Onnoodig te zeggen welk een drukke praktijk deze menschen hadden in de overvolle kampen van ondervoeden. Ditzelfde geldt voor de verpleegsters, die haar werk alleen niet aankonden en steeds de hulp van particulieren moesten inroepen.

k. **Kantoor.** Dikwijls was dit baantje geen sinecure, omdat men bij nacht en ontij klaar moest staan voor de ingewikkelde Japansche administratie.

De dag-indeeling der gevangenen in de buitenkampen was als volgt: 's morgens

om 6 uur de gehate tengko, d.i. appel waarbij alle vrouwen en kinderen in rijen keurig in het gelid moesten staan, het gevangenisnummer op de borst, om bij aankomst van den inspecteerenden Jap op commando van de hantyo of kumity in de houding te staan (kiotskei), te buigen (kirei) en weer overeind te komen (naorei), vervolgens ontbijt (!), aantreden voor het werk, dat om half 8 een aanvang nam en om ca. half 12 eindigde. Daarna afmelden, waar ook al weer veel tijd mee gemoeid was. Het uurtje dat men vervolgens vrij had bracht men liggend of zittend op zijn matras door, in afwachting van de „lunch”, die moeilijk was uit te deelen, omdat er zoo weinig was en iedereen daarom zeer gesteld was zijn juiste rantsoen te krijgen. In een luttel aantal minuten zagen we den bodem van ons bord of etensbakje en sjokten we weer naar het terrein van den arbeid terug, om hongerig den middagtaak in de verzengende zon te volbrengen. Eerst daarna was men vrij, en dat had men hard nodig voor het verrichten van de wasch e.a. huishoudelijke bezigheden, en..... om zich eindelijk eens bezig te houden met de eigen kinderen. Niemand zal van ons kunnen zeggen dat wij den tijd in ledigheid doorbrachten, al noemde de Jap ons vaak lui menschen. In de stadskampen was deze werktaak uit den aard der zaak niet zoo uitgebreid als die in de buitenkampen, doch ook hier had men de handen vol aan corveewerk, distributie van voeding, schoonhouden van huizen en straten, badkamers en W.C.'s.

2. **Tot het uiterste beperkte voeding.** Doordat men in het begin geregeld bijvoeding kon kopen op de passar was in die periode de voedseltoestand goed te noemen. Na het sluiten van de passar konden zij, die eenigen voorraad hadden van levensmiddelen in blik, het nog eenigen tijd uitzingen, doch allengs werden de duimschroeven aangedraaid en werden de quantiteiten steeds geringer. Het kwam erop neer, dat men voedsel voor 2 maal-

tijden kreeg, n.l. 100 gr. rijst, 100 gr. brood en verder groenten, vleesch, fruit, al naar de ligging van het kamp. De praktijk wees uit, dat de rijst meestal niet meer dan 60 à 70 gr. bedroeg, terwijl ook het brood, gebakken van een minderwaardig soort meel, waardoor men het gevoel kreeg rubber te eten, ook vaak minder was dan het voorgeschreven gewicht. De verstreking van groenten, vleesch en fruit was zeer onregelmatig. Vleesch en fruit verschenen zelden op het menu en ook de groente mocht eigenlijk geen naam hebben. Wel werd af en toe toegestaan, dat het kamp tegen duur geld — uit eigen kas dus — boonen kocht of een ander artikel, dat als bijgerecht bij den maaltijd werd opgediend. Wanneer de corveesters voor haar afdeling met een teil van dit bijgerecht van de gaarkeuken terugkwamen, dromden de kinderen om haar heen, uiterst opgewonden elkaar toeschreeuwend hoe lekker het wel zou zijn. Ieder gezin kreeg beurtelings de gelegenheid pan of teil uit te likken. Via de apotheek lukte het wel eens iets extra's naar binnen te smokkelen, doch ook hieraan kwam een eind. Men kreeg net genoeg om in het leven te blijven, net iets te veel om te sterven. Het duurde dan ook niet lang of er ontstond een levendige gedek-handel, d.w.z. een clandestien handeldrijven tusschen kampbewoners en inheemschen. Het bedrijf had gewoonlijk 's avonds of 's nachts plaats en was vrij riskant, zoolwel voor de Europeanen als voor den Indonesiër, want wee degene die door den Jap op heeterdaad betrapt werd. Bij gebrek aan geld werd het betaalmiddel op den duur een kleedingstuk of handdoek e.d. Het bloeien van dezen clandestien handel was in zekeren zin eenigszins afhankelijk van den Jap. Er waren er nl. die er een belangrijk financieel aandeel in hadden en de handel dus oogluikend toelieten: zij waarschuwden zelfs op welken avond of nacht gecontroleerd werd door andere Jappen. Doch ook waren er kampen, waarin streng werd opgetre-

GROOTE POSTWEG TE BANDOENG.

den tegen dit gedekken. Juist in deze kampen had men dan ook behooren op te houden met dit bedrijf, want, hoe begrijpelijk ook het verlangen was naar van bijvoeding, tenslotte werd hiermede alleen de honger — voor korten tijd althans — gestild van de enkelen, die de beschikking hadden over geld of kleding, terwijl, bij het op heeterdaad betrappen het geheele kamp werd gestraft. Een belangrijke bron van bijvoeding — slechts voor enkele kampen weggelegd — was de boegkil, een mengsel van afvalproducten van kedelê, klapper of mais, dat tot koeken samengeperst was en dienst deed als varkensvoer en voor de bemesting der groentetuinen. Deze koeken waren zeer vitamine-rijk, en lagen in groote hoeveelheden opgestapeld in de goedangs. We ontzagen ons niet deze koeken op groote schaal te sfelen. Het leven van velen zal door het eten van dit voedsel gered zijn. De smaak was afgrijselijk, maar een Hollandsche huisvrouw ziet altijd nog wel kans, welke primitieve middelen zij hiervoor ook heeft, aan het eten smaak bij te brengen. Door geheimzinnige manipulaties werd de boenkil dan omgetooverd hetzij in een „zoete koek” hetzij in „zure zult”. Dedek, een ander afvalproduct werd in kleine hoeveelheden door den Jap verstrekt. Wat we tekort kwamen stalen we er alweer bij. Doch ondanks alles waren hongerodeem, avitaminose beri-beri aan de orde van den dag. Soms ook presteerden de Jappen het heelemaal geen voedsel te geven aan het kamp. Dit was dan de „straf” voor een onnoozel vergrijp van een onzer. Al het in de gaarkeuken aanwezige eten moesten de kampbewoonsters dan in een put gooien of aan de varkens te eten geven. De watertoevoer werd zoo mogelijk afgesloten, en tot nader order mochten we onze woonstee dan niet verlaten. Het leek dan of de dood door het kamp waarde. We gingen zelfs tot fluisteren over en wachten gelaten onze straftijd af. Achteraf bleek, dat dergelijke hongerdagen samen-vielen met data waarop de Japs geduchte klappen kregen van de Geallieerden.

3. Bekrompen behuizing. Aanvankelijk was er voldoende ruimte voor iedereen. Elk gezin kreeg één vertrek, waarbij rekening werd gehouden met de grootte van het gezin. De misère begon pas goed, toen de groote vrouwenkampen in Bandoeng ontruimd moesten worden. Een deel van de bewoners dezer kampen werd op transport gesteld naar Midden-Java, waar men grotendeels in loodsen terecht kwam, het andere deel werd vervoerd naar Batavia, naar het beruchte Tjeng kamp, waarvan de krankzinnige Sonei het hoofd was, naar gevangenis e.a. kampen. Menselijkerwijs gesproken was er in deze kampen geen plaatsruimte meer, toch werden er nog duizenden vrouwen en kinderen ingepropt. De uiteindelijke ruimte, die we kregen toegemeten, en die vrijwel in alle kampen gelijk werd, was 55 cm² per volwassene en 45 cm² per kind.

Dat een snelle verslechtering van de hygienischen toestand hiervan het gevolg was behoeft geen betoog. De watervoorziening was zeer ontoereikend, de rioleering altijd verstopt — de beerputten der stadskampen moesten dagelijks geleidigd worden. In de buitenkampen woonde men in loodsen, opgetrokken uit bamboe en bilik, een soort gevlochten riet. Tegen de zon geeft zoo'n hut voldoende bescherming, maar tegen de tropische regens

was zij niet bestand. Het aantal lekkages was dan ook schrikbarend. Had men het ongeluk onder een lek te liggen dan kon men niet elders een droog plekje zoeken, want geen cm² was onbewoond. Bij een dergelijke opeenhooping van menschen spreekt het vanzelf dat besmettelijke ziekten wel moesten uit breken. Het aantal buikpatienten nam dan ook met den dag toe. Wie bacc. dysenterie kreeg was ten doode opgeschreven, de ziekenhuizen kon het aantal zieken onmogelijk bergen. Wie niet kon worden opgenomen moest dus maar thuis of in de barak blijven liggen, zonder verpleeghulp — want die was er niet — als groote besmettingsbron voor de anderen. Deze zieken maakten dus gebruik van dezelfde W.C.'s als de „gezonden” en infecteerden op die wijze de geheele omgeving. Medicijn werd nauwelijks verstrekt. De eenige indirecte wijze van bestrijding was het vangen van vliegen, die bij miljoenen in het kamp waren, vooral in de buurt van de gaarkeuken. De Jap verplichtte ons dan ook om per dag 10 stuks in te leveren; het gaarkeukenpersoneel moest 50 vliegen per dag per persoon afleveren. De kinderen legden een ware virtuositeit aan den dag bij deze sport. Het was vermakelijk te zien met welk een toewijding en enthousiasme zij zich van hun wonderlijke kamptaak kweten.

4. Gemis aan familie-contact. Van meet af aan trachtte de Jap elk familie-contact te voorkomen, in de eerste plaats door slechts 1 of 2 maal per jaar het schrijven toe te staan van eenige standaardzinnen, vermeerderd met enkele vrije woorden, waarbij datum noch plaats van afzending vermeld mocht worden. Een groot deel van deze post werd bovendien soms nog door den Jap verbrand of verscheurd. Wist men in den aanvang in welk kamp familieleden geplaatst waren, al spoedig verloor men dit uit het oog door de regelmatige overplaatsingen en soms ook door naamsverandering van de kampen zelf.

Door middel van betrouwbare inheemschen of via blanda-indo's die buiten het kamp hadden kunnen blijven, kwam in het begin veel clandestien contact tot stand. De verbindingspersonen riskeerden veel: vaak kwamen zij dan ook terecht bij de Kempetei of P.I.D. (Politieke Inlichtingen Dienst), waar zij in de cellen de ergste mishandelingen te verduren hadden.

Het gerucht, dat alle krijgsgevangenen van Java zouden worden weggevoerd is tot aan de capitulatie van Japan door velen niet geloofd geworden, omdat er op Java zelf kampen waren, die den naam droegen Thailand, Burma, Siam, Nippon, e.d.

Doodsberichten van burgergevangenen kwamen ongeregeld binnen, en deze bleken niet altijd juist te zijn, want door toeval kwam het wel eens uit, dat een vrouw van den Jap het overlijdensbericht van haar man kreeg, terwijl deze man nog springlevend was. De man bleek dan een overtreding te hebben begaan, waardoor hij o.a. gestraft werd met de Japansche mededeeling dat men zijn vrouw een doodsbericht van hem zou verstrekken. Eén zoo'n geval bracht natuurlijk weer twijfel en hoop bij andere vrouwen, die een dergelijk bericht reeds eerder ontvingen. Gelukkig waren deze voorvallen uitzonderingen, waarover men zooveel mogelijk zweeg om mede-kampbewoonsters niet te alarmeeren. Voor velen

was aan het niet-doorgeven van doodsberichten één voordeel verbonden — dat de Japs vast niet hebben vermoed —, tot de capitulatie hebben zij, wier man er dus niet meer was, zich staande en dapper weten te houden bij de gedachte, dat zij haar man zouden terugzien. Om hem dan te kunnen verzorgen deden ze alle moeite in een zoo goed mogelijke conditie te blijven. Hoe groot dus de ontzetting was na de capitulatie te vernemen, dat een geliefde man of zoon er niet meer was zult U kunnen vermoeden.

5. Wanorde. Behalve dat overal wanorde werd gesticht door de herhaaldelijke transporten, werd een grootere chaos nog geschapen doordat de Japs belangrijke zaken vernietigden als dossiers en familie-papieren. Tijdens de capitulatie hebben zij ook hun eigen paperassen verbrand, zoodat nu de wanorde compleet is voor de Geallieerden, die vermoedelijk niet eens weten hoeveel Jappen Java momenteel telt.

6. Totale verarming. De veelvuldige transporten waren mede erop gericht de gevangenen te verarmen. Bij elk transport moest men bezittingen achterlaten. In het Tjihapitkamp te Bandoeng had zelfs 4 maal een binnenkampsche groote verhuizing plaats, waardoor veel goederen verloren gingen. Ook werd bij de transporten een steeds lager gewicht aan bagage toegestaan, hetgeen verarming aan kleding en kleiner bezit tengevolge had. Voorts werd vaak kleding te gelde gemaakt om clandestien wat bijvoeding te kunnen koopen, terwijl de Jap veel belangstelling had voor diamanten, platina en horloges die hij trachtte te verkrijgen door er levensmiddelen voor aan te bieden. Het succes voor hem bleek groot!

De toepassing van de 6 hierboven genoemde theorien had een afzakken tot een veel lager peil bij alle kampbewoners tot gevolg. Practisch allen waren paupers in summiere kleding geworden, barvoets en vuil. Het vreeselijkste echter was de sterke daling van het moreel en het verlies van inzicht over mijn en dijn. Toch stondn hiertegenover goddank nog enkele lichtpunten. In de eerste plaats was dat het geval bij die kampen, waar een goede leiding het belang van het kamp voor liet gaan. Dan de edelmoedigheid, die het hart verwarmde: de liefde en toewijding waarmee de religieuzen steeds voor anderen klaar stonden — voor elk mensch in nood waren zij een toeverlaat — de moed en veerkracht der meeste vrouwen, en tenslotte, als bloemen in de monotoneiteit van ons koeli-bestaan, de kinderen. Kinderen te bezitten was een zorg, maar deze zorg werd een sterke stimulans en daardoor een zegen voor de moeders zelf moreel sterk te blijven.

Wetenswaardigheden van Suriname en Curaçao

WIST GIJ,

dat in het verslag van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Paramaribo 1942-43 (het laatste in ons land aangekomen verslag) wordt vermeld, dat de groote landbouw blijft wegwijnen?

dat na uitgebreide onderzoekingen in December 1943 de Nederlandsch Guyana Petroleum Maatschappij, waarvan gehoopt werd, dat zij nieuwe welvaart zou brengen, werd geliquideerd?

dat er in 1942 in Suriname een Surinaamsche Inkoop Centrale was opgericht?

dat tijdens den oorlog 32 naamlooze vennootschappen hun zetels naar Suriname hebben verplaatst?

dat van de totale landsinkomsten van Suriname in 1942 plus minus 1/3 en in 1943 plus minus 1/5 alleen van de bauxiet afkomstig was?

dat de koffieproductie van Suriname, welke in 1935 nog 40.547 balen (van 100 kg.) bedroeg, in 1943 tot 4791 balen daalde?

dat de waarde van den uitvoer van Suriname in 1942 f 12.508.857 bedroeg en in 1943 reeds f 14.073.627?

dat de waarde van den invoer van Suriname in 1942 bedroeg f 14.423.715 en in 1943 was toegenomen tot f 22.268.102?

dat de Surinaamsche begroting voor 1946 door de Staten met 18 tegen 7 stemmen is aangenomen?

dat de uitlevering van padi in rijst in Suriname ongeveer 60% bedraagt?

dat de padivoortbrenging in 1943 het hoogste cijfer, nl. 50.451.196 kg. heeft bedragen? Een recordcijfer.

dat eind 1941 een belasting op den rijstuitvoer in Suriname is ingevoerd?

dat er in 1943 in Suriname plus minus 15.000 ha. voor rijst in cultuur was gebracht en de gemiddelde opbrengst 3100 kg. schuurdroge padi per ha. bedroeg?

dat de sinaasappelcultuur van Suriname sterk toeneemt en de productie van 1940 van 2.300.000 stuks steeg tot 8.868.612 in 1943?

dat er in de sigarenfabriek „Leo Victor” in Paramaribo in 1943 90.000 sigaren en cigarillos werden vervaardigd en in 1943: 101.000?

dat in Mei 1943 een radiotelefonische dienst van Suriname op de Vereenigde Staten geopend werd?

dat het te Londen verschijnend weekblad „Vrij Nederland” een schenking vermeldt van £ 12830:14:5 van de Surinaamsche Regeering?

dat de 14-daagsche dienst van de K.L. M. van Curaçao naar de Bovenwindsche eilanden een wekelijksche geworden is?

dat de titel van Minister van Koloniën bij K.B. van 12 April 1945 (Stbl. F 54) te Londen in die van Minister van Overzeesche Gebiedsdeelen gewijzigd is en terugwerkte tot 23 Februari 1945?

dat er op 29 Augustus 1945 te Utrecht is opgericht een natuurwetenschappelijke studiekering voor Suriname en Curaçao, waarvan voorzitter is prof. dr. H. H. Pulle en secretaris dr. P. Wagenaar Hummelinck, Beethovenlaan 24 te Bilt-hoven en dat de gewone leden zijn verdeeld over de afdeling plantkunde, dierkunde, aardkunde, land- en boschbouw, veeteelt en visscherij?

dat de Nederlandsche en Fransche regeeringen op uitnoodiging van Engeland en de Vereenigde Staten zitting zullen hebben in de Anglo-Amerikaansche Caribische commissie, welke commissie in Maart 1942 werd gesticht met het doel de sociale en economische samenwerking tusschen de twee landen in het gebied van West-Indië te stimuleeren en te versterken?

O. D.

De Bauxiet-exploitatie in Suriname

Naar aanleiding van een mededeeling in ons nummer van 29 December j.l., waarin gewag wordt gemaakt van een bezoek van Prins Bernhard aan het bauxiet-grootbedrijf van de Billiton Mij. in Paramaribo, in het district Para gelegen, ontvingen wij een schrijven van den heer O. M. de Munninck, oud-directeur van de Surinaamsche bauxietmij., waarin deze er op wijst, „dat de Paramaribo-bauxietfabriek, evenals het bedrijf op Moengo, aan de Surinaamsche Bauxiet Mij. toebehoort en dus óók een zuiver Amerikaanse onderneming is.

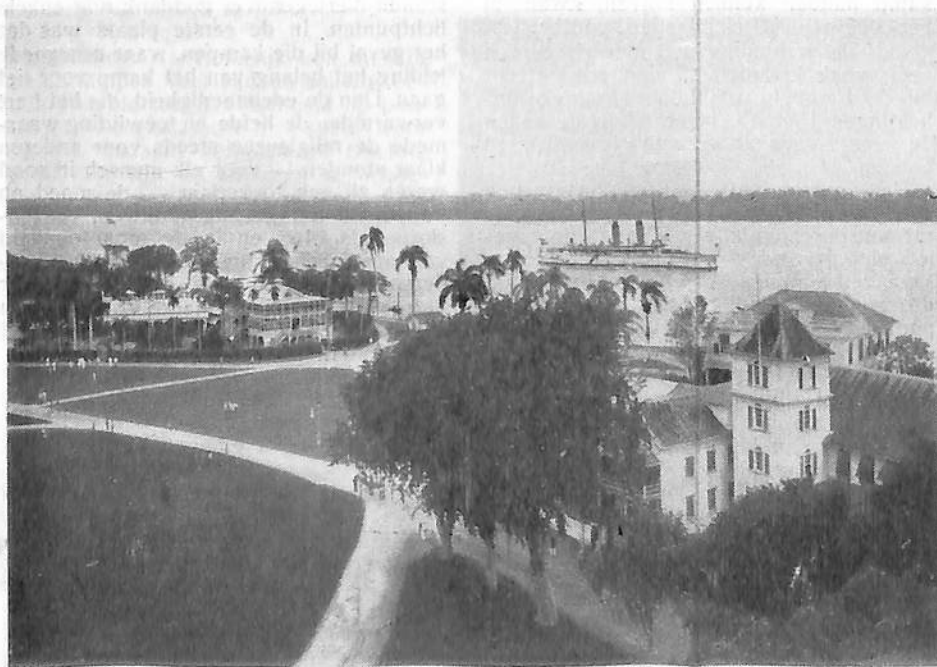
De Billiton Mij. heeft, — zoo schrijft de heer De Munninck verder —, de oude plantage „Onverwacht” aangekocht, waar eenig bauxiet ligt, dat echter nogal diep in den grond zit, waardoor de ontginning kostbaarder wordt. Of de aanwezige voorraad het stichten van een bauxietfabriek zou rechtvaardigen, stond nog niet geheel vast. Er zouden nog steeds pogingen worden ondernomen of niet nog meer hoeveelheden in het land aanwezig zouden zijn. Hoe het zij, Paramaribo behoort niet aan de Billiton Mij. en momenteel bezit deze Nederlandsche mijnonderneming nog geen bauxietfabriek in Suriname.

De geheele ontwikkelingsgang van deze ertsontginning heb ik, — zoo besluit de heer De Munninck zijn schrijven —, in een boekwerk vastgelegd, dat binnenkort bij de uitgeverijfirma H. L. Smit en Zoon te Hengelo, zal verschijnen. In dit boek, getiteld: „Het rijke ertsland Suriname” (met 60 illustraties), zal men allerlei authentieke bijzonderheden omtrent deze Amerikaanse vestiging in ons gebiedsdeel kunnen vinden.”

Tot zoover het schrijven van den heer De Munninck. Wij hebben nader ons licht opgestoken bij de directie van de Ned. Ind. Bauxiet Expl. Mij. in Den Haag.

De ontginning Paramaribo behoort inderdaad aan de Surinaamsche Bauxiet Mij. en dus niet aan de Billiton Mij.

De Billiton Mij. exploiteert echter wel degelijk een belangrijke bauxiet-afzetting dicht bij Paramaribo gelegen en heeft aldaar reeds een belangrijke productie gemaakt. Er is op haar terreinen dan ook een bauxietfabriek in volle werking op een belangrijke afzetting.

PARAMARIBO.
DE SURINAMERIVIER — LINKS DE BUITENSOCIETEIT.